

Αναρτήσεις των γονιών στο διαδίκτυο και το δικαίωμα των παιδιών στη διαδικτυακή ιδιωτικότητα¹

Η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας επηρεάζει, είτε άμεσα είτε έμμεσα, σχεδόν κάθε πτυχή της σύγχρονης καθημερινότητας, περιλαμβανομένης της σχέσης των γονιών με τα παιδιά τους. Το σημερινό ψηφιακό περιβάλλον, δημιουργεί προϋποθέσεις και δυνατότητες νέων τύπων επικοινωνίας και προωθεί ένα εναλλακτικό πλαίσιο κοινωνικής αλληλεπίδρασης, όπου τα όρια ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό, μπορούν εύκολα να διαρραγούν. Σε αυτό, ακριβώς, το πλαίσιο εντάσσεται και η επιλογή πολλών γονιών να χρησιμοποιούν διάφορες διαδικτυακές πλατφόρμες, για να κοινοποιήσουν ιστορίες και να μοιραστούν πληροφορίες, με τη μορφή ή τη συνοδεία οπτικοακουστικού υλικού, στις οποίες κεντρικοί πρωταγωνιστές είναι τα παιδιά τους. Αυτή η πρακτική, γνωστή με τον όρο «sharenting» (από το share που σημαίνει μοιράζομαι και το parenting που αναφέρεται στην ενάσκηση του γονικού ρόλου), είναι ιδιαίτερα δημοφιλής και, ταυτόχρονα, αποτελεί, τα τελευταία χρόνια, αντικείμενο δημοσίου διαλόγου και, αρκετές φορές, στόχο κριτικής.

Γονείς, που συνηθίζουν να ανεβάζουν υλικό που αφορά τα παιδιά τους ενεργούν, τις περισσότερες φορές, με καλές προθέσεις. Για πολλούς ενήλικες, οι διαδικτυακές κοινωνικές πλατφόρμες διαμορφώνουν μια εκτεταμένη κοινότητα στην οποία θέλουν να έχουν συνεχή και ενεργό εμπλοκή. Οι αναρτήσεις που αφορούν τα παιδιά τους, είναι ένας τρόπος επικοινωνίας. Μέσω αυτών επιδιώκουν να ανταλλάξουν απόψεις και προβληματισμούς με άλλα μέλη της κοινότητας αυτής και όχι αποκλειστικά και μόνο με τους φίλους και γνωστούς, σε σχέση με θέματα που αφορούν τα παιδιά τους και τα παιδιά γενικότερα. Την ίδια στιγμή, οι αναρτήσεις παρέχουν το όχημα για την ενίσχυση της παρουσίας των παιδιών στο δημόσιο χώρο. Καθιστούν τα παιδιά κοινωνικά ορατά, τους προσφέρουν μια θέση και ρόλο στη ζωή της κοινότητας ενώ, σε αρκετές περιπτώσεις, γίνονται μέσο για να ακουστούν. Ακόμη, σε αρκετές περιπτώσεις, στόχος των αναρτήσεων των γονιών είναι να προβάλλουν ένα πρόβλημα/ ένα ζήτημα/ μια κατάσταση, που αφορά πολλά άλλα παιδιά, πέραν από το δικό τους και, με τον τρόπο αυτό, να ευαισθητοποιήσουν, φίλους και γνωστούς αλλά και την ευρύτερη κοινωνία. Σε άλλες περιπτώσεις, μάλλον τις περισσότερες, πρόθεση των γονιών, είναι να μοιραστούν, μέσω των αναρτήσεων τους, με διαδικτυακούς τους φίλους και γνωστούς, τις χαρές, τις επιτυχίες ή κάποιες σημαντικές στιγμές των παιδιών τους. Με τις αναρτήσεις τους, οι γονείς, συνειδητά ή όχι, αναδεικνύουν την κεντρική θέση που έχουν τα παιδιά τους στην προσωπική τους ζωή αλλά και το πόση βαρύτητα έχει η πορεία των παιδιών τους, στη διαμόρφωση της δικής τους αυτό-θεώρησης.

Ανεξάρτητα από τις προθέσεις ή την αφορμή με την οποία οι γονείς ενεργούν, είναι αναντίλεκτο γεγονός ότι, μέσα από τις αναρτήσεις αυτές, δημοσιοποιείται τεράστια πληροφόρηση για το παιδί, η οποία μπορεί να ξεκινά ακόμη πριν από τη γέννησή του και περιλαμβάνει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του παιδιού. Σε αυτά τα δεδομένα είναι δυνατόν να έχει πρόσβαση ο οποιοσδήποτε και αυτό συνεπάγεται πολλαπλούς κινδύνους για το παιδί [π.χ. την παράνομη χρήση αυτού του υλικού για τη δημιουργία ψεύτικου προφίλ (digital kidnapping), την άντληση πληροφοριών από επιτήδειους που θα ήθελαν να βλάψουν το παιδί αφού κερδίσουν την εμπιστοσύνη του, τη χρήση του υλικού ως μέσο εκφοβισμού ή την αναπαραγωγή του υλικού, είτε ως έχει είτε μετά από μερική αλλοίωση, σε ιστότοπους που προωθούν την παιδική πορνογραφία].

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που προκύπτει, από τις αναρτήσεις αυτές, σχετίζεται με το ψηφιακό αποτύπωμα και τη διαδικτυακή ιδιωτικότητα των παιδιών. Οι πληροφορίες και το υλικό που αναρτούν οι γονείς, διαγράφουν ένα διαδικτυακό προφίλ και διηγούνται μια ιστορία του παιδιού. Με τον τρόπο αυτό, τα δεδομένα των αναρτήσεων για το παιδί δυνατόν να έχουν καθοριστική συμβολή στον τρόπο με τον οποίο το ίδιο το παιδί αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και στο πώς οι άλλοι το προσλαμβάνουν και να επηρεάζουν το δικαίωμά του για αυτοκαθορισμό και

αυτονομία. Οι αναρτήσεις δυνατόν να αφορούν ένα κομμάτι της ιστορίας του παιδιού, μέσα από την οπτική των γονιών. Μια ιστορία, την οποία το παιδί δε θα έχει ποτέ την ευκαιρία να επιλέξει να τη διηγηθεί με τους δικούς του όρους, μέσα από τη δική του οπτική, είτε ακόμη να μην τη μοιραστεί καθόλου. Σχετική είναι η επισήμανση των μελών της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, σε διαβούλευση που είχα μαζί τους, ότι είναι σημαντικό, πριν κάποιο τρίτο άτομο –συμπεριλαμβανομένων και των γονιών τους- δημοσιοποιήσει υλικό που τα αφορά, να ζητείται η συγκατάθεσή τους, καθώς και να διασφαλίζεται ότι το περιεχόμενο του υλικού δεν προσβάλλει με οποιοδήποτε τρόπο την αξιοπρέπειά τους – όπως τα ίδια τα παιδιά την αντιλαμβάνονται.

Η άσκηση του γονικού ρόλου είναι, ταυτόχρονα, δικαίωμα και ευθύνη. Οι γονείς οφείλουν, με τις επιλογές και συμπεριφορές τους, να εξυπηρετούν πρωτίστως τη διασφάλιση του συμφέροντός του παιδιού τους. Ακόμη και όταν ασκούν δικά τους ατομικά δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμά τους να εκφράζονται ελεύθερα. Η άσκηση του δικαιώματος της διαδικτυακής έκφρασης των γονιών, όταν αφορά τα παιδιά τους θα πρέπει να ασκείται υπεύθυνα και παιδοκεντρικά, ούτως ώστε να μην παραβιάζει το δικαίωμα της διαδικτυακής ιδιωτικότητας των παιδιών. Οι γονείς μέσα από τις αναρτήσεις τους, ειδικά όταν αυτές περιέχουν υλικό που αφορά τα παιδιά τους, αναμένεται να επιδεικνύουν ιδιαίτερη προσοχή ως προς το

περιεχόμενο και την ποσότητα των πληροφοριών που δημοσιοποιούν. Αναμένεται, επίσης, να αξιολογούν το σκοπό της δημοσιοποίησης, να συνυπολογίζουν τις πιθανές επιπτώσεις της ανάρτησης στο παιδί τους και να εξετάζουν θέματα προστασίας από κινδύνους και θέματα ευημερίας και αξιοπρέπειας των παιδιών τους. Πολύ περισσότερο, οφείλουν να σέβονται την άποψη του παιδιού τους, δίνοντας του, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του, τη δυνατότητα να διατυπώνει τις απόψεις του για δημοσιοποιήσεις που το αφορούν, παρέχοντας του τη δυνατότητα να καθορίζει το ίδιο το δικό του ηλεκτρονικό αποτύπωμα.

Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι, η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των γονιών και η καλλιέργεια κουλτούρας σεβασμού των δικαιωμάτων του παιδιού, συνιστούν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο είναι δυνατόν να θεμελιωθεί μια υπεύθυνη παιδοκεντρική γονική συμπεριφορά, σε ότι αφορά το sharenting. Γονείς

ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι, ενεργούν πρωτίστως και, πάνω από όλα, με τρόπο παιδοκεντρικό, ακόμη και όταν ασκούν ένα ατομικό τους δικαίωμα, όπως είναι το δικαίωμά τους στην ελευθερία (διαδικτυακής) έκφρασης. Το σκοπό της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των γονιών προωθεί η Εθνική Στρατηγική για ένα καλύτερο διαδίκτυο για τα παιδιά, του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, υπό το συντονισμό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, στην οποία συμμετέχω ως Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιούⁱⁱ.

Επιτρόπου Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού
κας Δέσπως Μιχαηλίδου-Λιβανίου

ⁱ Το άρθρο βασίζεται στην «Τοποθέτηση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδας Κουρσουμπά, αναφορικά με τη δημοσιοποίηση σε διαδικτυακά μέσα υλικού με παιδιά από τους γονείς/ κηδεμόνες τους και το δικαίωμα των παιδιών στη διαδικτυακή ιδιωτικότητα, Απρίλιος 2019», η οποία είναι

αναρτημένη στο www.childcom.org.cy στο σύνδεσμο Για ενήλικες/ Η άποψη της Επιτροπής/ Επίσημες Θέσεις/ Εκθέσεις/ Πορίσματα.

ⁱⁱ Για περισσότερες πληροφορίες δες το <https://www.esafecyprus.ac.cy/about-us>